

# РЕВИЗОРСКОТО МИСЛЕЊЕ ЗА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ ВО УЛОГА НА ГЛОБАЛЕН ИНФОРМАТОР

## AUDIT OPINION FOR THE FINANCIAL STATEMENTS IN THE ROLE OF GLOBAL INFORMATOR

Јанка Димитрова<sup>1</sup>

### АПСТРАКТ

Финансиските извештаи сочинуваат дел на процесот на финансиското известување. Информациите презентирани во финансиските извештаи во форма на квантитативни бројки, можат да се комбинираат, споредуваат, ставаат во сооднос, за да се добијат показатели и коефициенти кои ќе значат повеќе од бројки, односно да се добијат квалитативни сознанија за работењето на компанијата.

Показателите од финансиските извештаи ги исполнуваат општите потреби на повеќето корисници при донесувањето економски одлуки за да:

- одлучат кога да купат, чуваат или продадат сопственичко вложување;
- го проценат управувањето или одговорноста на менаџментот;
- ја проценат способноста на деловниот субјект да ги плаќа и да им обезбедува други користи на своите вработени;
- го проценат обезбедувањето за износите што му се позајмени на деловниот субјект;
- ги утврдат даночните политики;
- ги утврдат добивките и дивидендите за распределба;
- ја подготват и користат статистиката за националниот доход; или
- ги регулираат активностите на деловниот субјект.

Добро е да се има информации и увид во релевантни и кредибилитетни податоци за работењето на компаниите. Уште подобро ќе биде ако тие информации и податоци се потврдени од луѓе кои се високостручни, професионални, објективни, непристрасни и независни - **ревизори**. Ревизијата опфаќа испитување и оценка на работењето, организираноста и деловните функции, начинот на донесувањето на деловните одлуки, функционирањето на информацискиот систем кај субјектите на ревизија, како и други прашања значајни за нивното работење.

Со ревизијата, се зголемува кредибилитетот (веродостојноста) на податоците презентирани во финансиските извештаи. Иако, иднината е неизвесна и не може да се предвиди со 100%-на сигурност, сепак, ако предвидувањата се темелат на квалитетни и ревидирани информации, тогаш ризикот од лоши одлуки ќе биде знатно минимизиран.

Техничко-технолошкиот развој, а особено развојот на информациската технологија, овозможува брзо ширење на бизнисот низ целиот свет, со што се избришани или не постојат трговски бариери - граници. Пазарите на производи и услуги, пазарите на хартии од вредност, како и можностите за брзо добивање на употребливи информации (со помош на информациската техника и технологија) им овозможуваат на инвеститорите, банкарите, претприемачите, производителите и сите останати деловни ентитети да го шират својот бизнис низ целиот свет.

Обезбедувањето на потребните информации се врши преку соодветни информациски системи што овозможуваат да се добие слика за постојната финансиска состојба и постигнатите резултати од работењето на деловниот субјект. Во стопанските ентитети главната

---

<sup>1</sup> Associate Prof. Janka Dimitrova, Doc.dr, "Goce Delcev" University – Stip, Faculty of Economics, Republic of Macedonia, janka.dimitrova@ugd.edu.mk

информативна дејност ја врши сметководствениот систем, па поради важноста на овој систем, неговата организација во сите земји во светот е задолжителна и се стреми кон стандардизирање.

*Клучни зборови: ревизорско мислење, финансиски извештаи, стандардизирање, информации, одлуки*

## **ABSTRACT**

Financial statements are form part of the process of financial reporting. The information presented in financial statements in the form of quantitative figures, can be combined, compared, put in line to get indicators and ratios that would mean more than numbers, or to obtain qualitative information about the company's operations.

Indicators of financial statements meet the general needs of most users in making economic decisions for:

- Deciding when to buy, store or sell equity investments;
- Assess the management and accountability of management;
- Assess the ability of the business entity to pay and provides other benefits to its employees;
- Assess the security for the amounts borrowed to the business entity;
- Determine tax policies;
- Identify revenues and dividends for distribution;
- Prepare and use statistics for national income, or
- Regulate the activities of the business entity.

It is good to have information and insight into relevant and credibility performance data of the companies. Even better would be if that information and data have been confirmed by people who are highly professional, objective, impartial and independent - auditors. An audit includes examination and evaluation of operations, organization and business functions, method of making business decisions, functioning information system with auditors, and other issues relevant to their work.

The audit increases the credibility (reliability) of data presented in financial statements. Although the future is uncertain and can not predict with 100% reliability, however, if the predictions are based on the quality and revised information, the risk of bad decisions will be horrendously minimized.

The technical and technological development and particularly development of the information technology enabled the rapid expansion of business worldwide, which deleted or are gone all trade barriers - boundaries. Products and services markets, securities markets, as well as opportunities to quickly obtain usable information (using information techniques and technology) allow investors, bankers, entrepreneurs, manufacturers and all other business entities to expand their business worldwide.

Providing the necessary information is done through appropriate information systems that allow getting a picture of the current financial condition and results from operation of the business entity. In the economic entities the main informational activities is performed by accounting system, so the importance of this system and its organization in all countries around the world is mandatory and is striving to standardize.

*Keywords: audit opinion, financial statements, standardization, information, decisions*

## ВОВЕД

Примарна цел на ревизијата е потврда на веродостојноста на прикажаните податоци во финансиските извештаи, преку прибирање на достатни и соодветни докази во врска со извештаите за економските настани и резултати од работењето. Ревизијата опфаќа широк спектар на знаења од областа на сметководството, економијата, правото, етичките и законските норми, математичките и статистичките методи и претставува конгломерат од дисциплини и техники што на лицето - овластен ревизор, му овозможуваат да донесе суд во врска со вистинитоста и веродостојноста на финансиските извештаи на ентитетот каде што се врши ревизијата.

Поради големината на субјектите кај кои се врши ревизија и обемот на финансиските трансакции не е можно да се изврши целосна ревизија на сите ставки и трансакции. За изведување на процесот на ревизијата, ревизорот применува независни ревизорски тестови чиј обем зависи од утврденото ниво на ризик и прифатливото ниво на материјалност. Токму поради тоа што при вршењето на ревизијата не е можно да се ревидираат сите ставки и трансакции туку само дел од нив, мислењето се изразува со разумна сигурност и уверување дека изјавите и тврдењата во финансиските извештаи не содржат материјално значајни погрешни прикажувања.

Ревизијата претставува дополнително проверување на спроведените деловни настани, што се врши врз основа на постојните документи, и за разлика од контролата, ревизијата има главно корективен карактер.

## ЗАДАЧИ И ЦЕЛИ НА РЕВИЗИЈАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ

Комитетот на американската асоцијација на сметководители, ревизијата ја дефинира како „Систематски процес на објективно прибирање и оцена на докази поврзани со извештаите за економските настани и резултати, со цел да се потврди степенот на кореспондентност меѓу постојните извештаи за работењето и однапред утврдените критериуми и да се дистрибуираат добиените резултати до заинтересираните страни,,.

Ревизијата претставува независно испитување на финансиските извештаи на деловните субјекти, банки или други организации и врз основа на тоа испитување, давање независно мислење за веродостојноста на тие извештаи, а во согласност со барањата на поставената задача пред ревизорот, како и во согласност со соодветната законска и професионална регулатива.

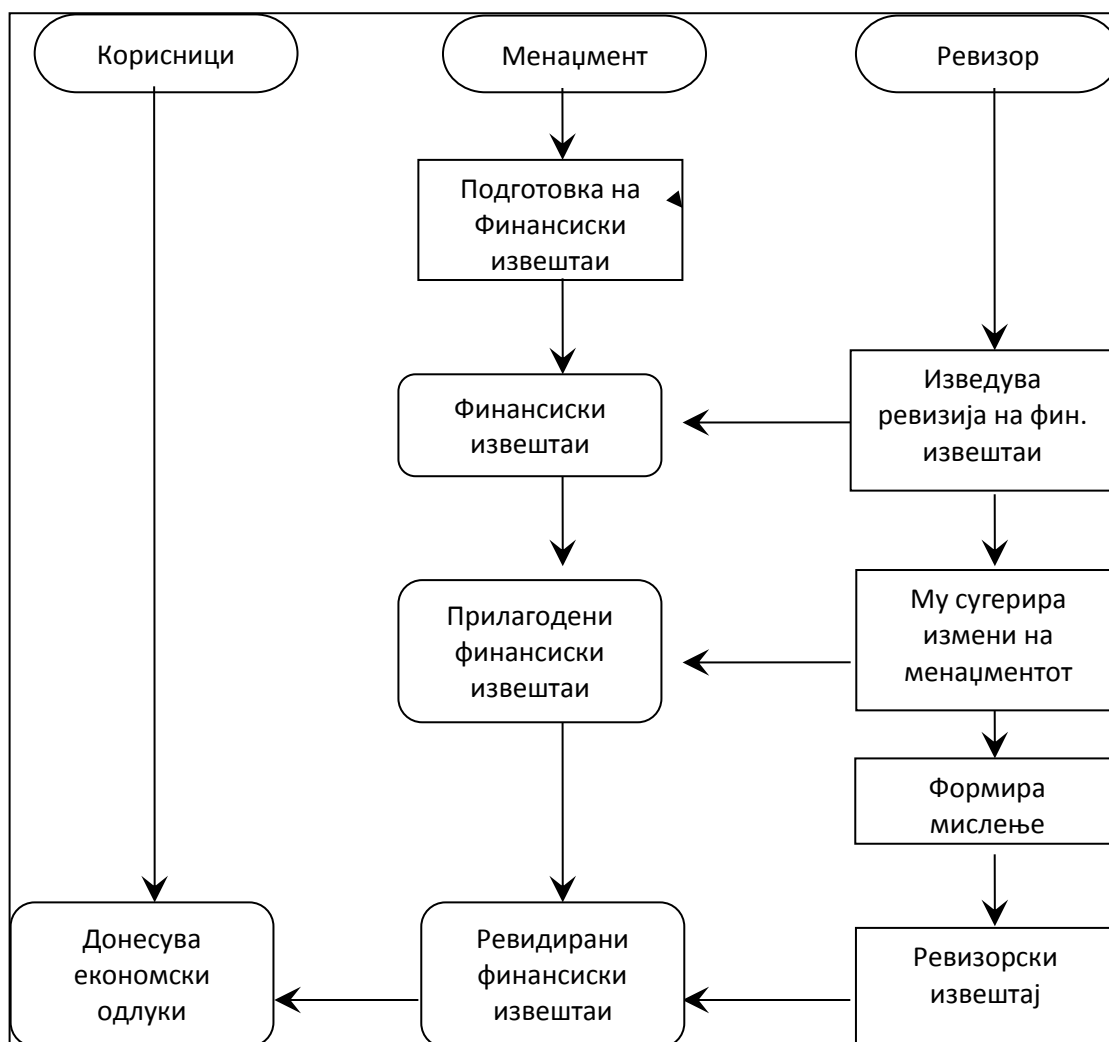
**Со ревизијата се потврдува точноста на тврдењата во финансиските извештаи за сеопфатност, точност, постоење, случување, вреднување, мерење, права и обврски и презентирање и обелоденување.**

Целта на ревизијата е да им обезбеди на заинтересираните страни докази за веродостојноста на одредени информации, што се добиени од оние на кои им е доверен имотот на друштвото. Менаџментот на деловниот субјект е должен да креира и спроведе сметководствена евиденција и да се грижи за изготвување на финансиските извештаи во согласност со општоприфатените стандарди и рамката за финансиско известување.

Во текот на ревизијата доколку се јави потреба, ревизорот сугерира определени промени што менаџментот треба да ги вклучи во финансиските извештаи, така што менаџментот изработува прилагодени финансиски извештаи. Врз основа на извршената ревизија на финансиските извештаи, ревизорот формира (дава) мислење коешто може да биде:

- мислење без резерва - безусловно мислење;
- безусловно мислење со нагласување на одредено прашање;
- мислење со резерва;
- воздржување од давање мислење и
- негативно мислење.

Мислењето, ревизорот го искажува во ревизорскиот извештај за ревидираните финансиски извештаи. Корисниците на ревизорскиот извештај, истиот го користат во донесувањето одлуки. Врската меѓу корисниците, менаџментот и ревизорите на ревидираните финансиски извештаи, графички е прикажана на следниот дијаграм:



Слика 1. Врска помеѓу корисниците, менаџментот и ревизорите

Следењето на овој дијаграм придонесува за разбирање на целта на ревизијата која, според меѓународните стандарди за ревизија (МСР), е дефинирана како „**целта на ревизијата на финансиските извештаи е да овозможи ревизорот да изрази мислење дали финансиските извештаи се изготвени според сите значајни аспекти, во согласност со утврдената рамка за финансиско известување**„. Дефинираната цел укажува дека работата на ревизорот се состои од плански сет на задачи, што ќе му обезбедат соодветен доказен материјал, врз основа на кој ќе може да формира и изрази соодветно мислење за финансиските извештаи.

## АЛОЦИРАЊЕ НА ИНФОРМАЦИИТЕ ОД РЕВИДИРАНИТЕ ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАИ

Финансиските извештаи мора да се во согласност со сите применливи МСФИ и интерпретации на истите. Финансиското известување треба да обезбеди корисни информации за сегашните и потенцијалните инвеститори, доверителите и другите корисници, потребни за донесување на рационални одлуки за инвестирање, кредитирање или слични одлуки. Информациите треба да бидат разбирливи за тие што имаат прифатливо разбирање на деловните и на економските активности и кои сакаат да ги проучат информациите со прифатлива анализа<sup>2</sup>. Финансиските извештаи не можат да ги обезбедат сите информации потребни за донесување одлуки. Тие се однесуваат на минатото, а одлуките на иднината.

Корисниците на финансиските извештаи ги вклучуваат постојните и потенцијалните вложувачи, вработените, заимодавателите, добавувачите и другите доверители, купувачите, владата и нејзините агенции и јавноста, со еден збор наречени **стеикхолдери**.<sup>3</sup> Тие ги користат финансиските извештаи со цел да задоволат некои од своите различни потреби за информации. Стеикхолдерите можат да се класифицираат во три групи:

1. Стеикхолдери кои внесуваат капитал на пазарот
  - акционери
  - главни снабдувачи на капитал - банки
2. Стеикхолдери заинтересирани за производите кои се појавуваат на пазарот
  - примарни потрошувачи
  - снабдувачи
  - општините во кои дејствуваат деловните субјекти
  - синдикатите
3. Организациски стеикхолдери
  - менаџери
  - вработени

Секоја група стеикхолдери очекува оние кои донесуваат стратегиски одлуки во компанијата да обезбедат раководење преку кое ќе се остваруваат нејзините значајни цели. Но, целите на овие групи често се различни, па затоа понекогаш менаџерите се во позиција да мораат да прават одредени компромиси.

## ИНФОРМАЦИИ ЗА АКЦИОНЕРИТЕ

Акционерите инвестираат капитал во компанијата со надеж дека ќе заработат барем просечен профит од својата инвестиција. Тие сакаат - очекуваат, профитот од инвестицијата да биде што е можно поголем. Тоа се постигнува на сметка на инвестирањето во иднината на компанијата (остварената добивка наместо да се реинвестира во нови развојни проекти, се распределува, како дивиденда на акционерите). Но, краткорочното зголемување на богатството на акционерите може негативно да влијае врз идната конкурентска способност на компанијата.

Акционерите очекуваат компанијата да го зачува и да го зголеми капиталот кој тие им го довериле. Очекуваниот профит кореспондира со степенот на ризик прифатен со инвестирањето (помал профит се очекува од инвестиции со низок ризик, а поголем профит се очекува од високоризични инвестиции). Доколку не се остварат очекувањата на акционерите, тие своето незадоволство можат да го искажат на повеќе начини, како што би било промена на менаџерскиот тим, продажба на акциите и др.

---

<sup>2</sup> SFAC, пасус 34

<sup>3</sup> Стеикхолдери се поединци или групи кои можаат да влијаат и кои се засегнати за постигнатите резултати и кои имаат батања што деловните субјекти треба да ги исполнат.

Информациите од ревидираните финансиски извештаи за:

- обемот на продажбата - остварените приходи од редовни активности;
- бруто и нето профитната маржа;
- остварената бруто и нето добивка;
- начинот на распределбата на добивката;
- износот на дивидендата по акција;
- реинвестираната добивка и нејзината намена;
- видот и обемот на паричните текови;
- стапката на обрт на капиталот;
- плановите и насоките за работење во наредниот период и др.

акционерите ги користат при донесувањето на стратешки одлуки за инвестирање.

## **ИНФОРМАЦИИ ЗА БЕРЗАТА ЗА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ**

Берзата за долгорочни хартии од вредност, како секундарен пазар на капитал преку кој се врши секундарна купопродажба на хартиите од вредност, бара релевантни - ревидирани информации кои ќе ги дистрибуира до пошироката јавност како корисник на информациите за донесување на инвестициски одлуки. Согласно законските регулативи, деловните субјекти доставуваат квартални неревидирани и годишни ревидирани финансиски извештаи кои преку ВЕБ сајтот им се достапни на сите заинтересирани корисници (пошироката јавност). Исто така котираните компании се должни транспарентно и навремено да ги објавуваат сите ценовно чувствителни информации.

Заради одржување на регулиран пазар на хартии од вредност и обезбедување на истовремен пристап до информациите за работењето на котираното друштво на сите учесници, од голема важност е издавачот, чии хартии од вредност котираат, да ги објавува сите ценовно чувствителни информации значајни за проценка на моменталната состојба на друштвото.

**Обврска на котираното друштво е, без одлагање, да ги објави сите ценовно чувствителни информации сврзани со:**

- деловното работење
- промените во капиталот и
- промените во финансиската состојба.

Издавачот чии акции се наоѓаат на Берзанска котација е должен да ги објави консолидираните ревидирани финансиски извештаи (Ревизорско мислење, Биланс на состојба, Биланс на успех, Извештај за паричните текови и Извештај за промените во капиталот) во рок од 30 дена по усвојувањето од Собранието на акционери. Со ваквиот начин на објавување - достапност на информациите до сите стеикхолдери, се овозможува формирање на пазарните цени на хартиите од вредност само врз база на понудата и побарувачката. Особено се внимава и строго е регулирано применувањето на инсајдерски информации кои можат драматично да ја нарушат пазарната рамнотежа.

## **ИНФОРМАЦИИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ**

Вработените и нивните претставнички групи (синдикатите), се заинтересирани за информации во врска со стабилноста и профитабилноста на нивните вработувачи. Тие, исто така, се заинтересирани и за информации кои ќе им овозможат да ја проценат способноста на деловниот субјект да им обезбеди наградување, пензии и можности за вработување. Вработените очекуваат да имаат динамична, стимулативна и исплатлива работна средина.

Работна средина која ќе ги задоволи ергономските барања на секое работно место<sup>4</sup>, односно креирање и уредување на работното место по мерка и мерак на човекот (вработениот).

Како стеикхолдери, вработените најчесто се задоволни кога работат во компанија која што расте и активно ги унапредува нивните вештини, особено оние кои се потребни за да се биде ефективен член на тим и да се задоволат или надминат глобалните работни стандарди и критериуми. Ова дотолку повеќе што, работниците кои ќе научат како продуктивно да го користат брзо стекнатото знаење, се од пресудно значење за организациски успех. Во колективна смисла образованието и вештините на работната сила на една држава, може да биде доминантно конкурентно оружје на глобалната економија.

Информациите од ревидираните финансиски извештаи за:

- обемот на продажбата - остварените приходи од редовни активности;
- остварениот приход по вработен;
- просечните трошоци по вработен;
- трошоците по вработен на единица продажба;
- профитот по вработен;
- основните средства по вработен;
- остварената нето добивка;
- видот и обемот на паричните текови;
- плановите и насоките за работење во наредниот период и др.,

вработените ги користат при донесувањето на одлуки дали да продолжат со работа или да бараат работа во друг деловен субјект кој нуди подобри перспективи.

## **ИНФОРМАЦИИ ЗА ДОВЕРИТЕЛИТЕ И КУПУВАЧИТЕ**

Добавувачите, како и другите доверители, се заинтересирани за информации кои ќе им овозможат да утврдат дали износите кои ги побаруваат ќе им бидат исплатени кога ќе доспеат. Но, интересот на добавувачите е насочен и кон идните планови на компанијата како иден корисник на производите и услугите. Доколку компанијата успешно работи, таа е потенцијален купувач на производите и услугите во иднина.

Доверителите (добавувачите на стоки и услуги) бараат лојални потрошувачи, спремни навремено да платат највисока цена во континуитет за производите и услугите кои ги добиваат. Токму затоа доверителите посебен интерес покажуваат кон:

- плановите на компанијата да продолжи со досегашниот произведен/услужен програм;
- коефициентот на обрт на обврските кон добавувачите;
- коефициентот денови во обврски (денови на плаќање на обврските) - колку е коефициентот поголем, толку се деновите врзани во обврски помали и обратно.

Купувачите се заинтересирани за информации во врска со континуитетот на деловниот субјект, особено кога имаат долгорочни деловни односи или се зависни од деловниот субјект. И купувачите имаат интерес од успешното долгорочно работење на компанијата, бидејќи ќе им обезбедува квалитетни производи врз основа на кои ќе ги планираат сопствените развојни цели. Купувачите бараат сигурни и квалитетни производи по најниски цени. Задоволните потрошувачи се единствениот извор на сигурност на работните места за организациските стеикхолдери во една компанија. Најдобриот тест за работењето на една компанија е умешноста да се задоволат потребите, вкусовите и желбите на купувачите.

Интересот на купувачите е свртен кон:

- плановите на компанијата да продолжи со досегашниот произведен/услужен програм;
- коефициентот на обрт на побарувањата од купувачите;
- коефициентот денови во побарувања (денови на наплата на побарувањата) бидејќи колку е коефициентот поголем, толку се деновите врзани во побарувања помали и обратно.

---

<sup>4</sup> Работно место креирано според мерка и мерак на вработениот

## **ИНФОРМАЦИИ ЗА БАНКИТЕ**

Заеодавателите се заинтересирани за информации кои ќе им овозможат да утврдат дали нивните заеми и каматите коишто произлегуваат од нив ќе им бидат исплатени кога ќе доспеат. И банките, како и акционерите, очекуваат компанијата да го зачува и да го зголеми капиталот кој тие им го довериле. Ако кредиторите станат незадоволни или согледаат дека во компанијата кредитната способност е намалена, тогаш тие можат да наметнат построги критериуми при одобрувањето на наредните позајмици на капитал.

Покрај тоа што банките, при одобрување на кредити со високи квоти, своите пласмани задолжително ги обезбедуваат со квалитетни хипотеки, сепак континуирано, претпазливо го следат работењето на компанијата преку анализа на кварталните и годишните финансиски извештаи, за да во случај на нарушена кредитоспособност на компанијата побараат предвремена наплата на кредитот, а во краен случај и активирање на хипотеката. Посебно внимание банките како финансиски институции обраќаат на:

- обемот на продажбата - остварените приходи од редовни активности;
- бруто и нето профитната маржа;
- остварената бруто и нето добивка;
- реинвестираната добивка и нејзината намена;
- видот и обемот на паричните текови;
- стапката на обрт на капиталот;
- долг спрема капитал;
- долг спрема вкупни средства;
- мултипликатор на капиталот;
- покриеност на камата;
- степенот на задолженост;
- квантитет, квалитет и структура на побарувањата;
- квантитет и структура на обврските;
- плановите и насоките за работење во наредниот период и др.,

бидејќи преку овие информации ја проверуваат кредитоспособноста на деловниот субјект.

## **ИНФОРМАЦИИ ЗА ЈАВНОСТА**

Деловните субјекти влијаат врз целокупната јавност на различни начини. На пример, деловните субјекти можат значително да придонесат за локалната економија на голем број на начини, вклучувајќи го и бројот на луѓето кои ги вработуваат и нивната поддршка за локалните добавувачи. Финансиските извештаи можат да и помогнат на јавноста обезбедувајќи информации за трендовите и скорешните достигнувања во просперитетот на деловниот субјект и опсегот на неговите активности.

## **ИНФОРМАЦИИ ЗА ДРЖАВНИТЕ ОРГАНИ И ИНСТИТУЦИИ**

Владите и нивните агенции се заинтересирани за алокацијата на ресурсите па, според тоа, и за активностите на деловните субјекти. Тие исто така, имаат потреба за информации и за да ги регулираат нивните активности, да ги утврдат даночните политики, а и како основа за статистиката за националниот доход и сличните статистики.

Финансиските извештаи содржат исклучително важни податоци за националните статистики и затоа нив имаат обврска да ги состават сите нефинансиски и финансиски субјекти на пропишани обрасци подготвени за автоматска обработка на податоците со што истите се погодни за аналитички цели. Составувањето на финансиските извештаи е посебно значајно од



аспект на државата, заради споредување на остварените со планираните цели утврдени со макроекономската политика за претходната година. Не помалку е важен и фискалниот аспект на финансиските извештаи, како квалитетна и корективна информација за даночната администрација (Управата за јавни приходи), од една и даночните обврзници од друга страна.

## **ЗАКЛУЧОК**

Во современите пазарни услови на стопанисување, поединците кои непосредно се инволвирани во процесот на донесување деловни одлуки претпочитаат таквите одлуки да ги темелат на извештајот на ревизорот за ревизија на финансиските извештаи спроведена кај конкретен клиент, се со цел да се уверат во реалноста и објективноста на презентираниите финансиски извештаи, поточно во целосното задоволување на квалитативните барања за вистинито и чесно презентирање на сметководствените информации.

Самиот факт дека финансиските извештаи и другите информации се изложуваат на верифицирање со цел ослободување од прикриените и други невообичаени грешки, пропусти, измами и неправилности, е од огромно значење за корисниците на информациите содржани во финансиските извештаи. Кредибилитетот на финансиските извештаи се обезбедува со нивна проверка и верификација од страна на независните ревизори.

Улогата на независната ревизорска професија не се исцрпува со подобрувањето на квалитетот на финансиските извештаи, ами таа нуди и бројни информации и бенефиции за корисниците на презентираниите информации и тоа на тој начин што директно ги штити и интересите на пошироката јавност

Преку ревизорското мислење се зголемува употребната вредност на финансиските извештаи, и истите даваат поголема сигурност за актуелните и потенцијалните инвеститори, банките и другите корисници на финансиските извештаи на глобално ниво.

## **БИБЛИОГРАФИЈА**

- Ацески д-р Благоја, Трајкоски д-р Бранко: Интерна и екстерна ревизија, Економски факултет Прилеп, 2004

- Arthur J. Keown, A. Jetal, Financial Management: Principles & Applications, 10-th edition, New York, 2004

- Божиновска Лазаревска д-р Зорица: Ревизија, Економски факултет – Скопје, 2010

- Димитрова д-р Јанка: Информативна функција на ревидираните финансиски извештаи на деловните субјекти во Р. Македонија при мобилизирање капитал преку емисија на хартии од вредност, докторска дисертација, 2010

- Николовски д-р Пеце: Организација на ревизија на финансиски извештаи, Економски факултет Прилеп, 2003

- Закон за ревизија

- Закон за трговски друштва

- Меѓународни стандарди за финансиско известување

- Меѓународни ревизорски стандарди

- <http://www.mse.com.mk>

- <http://www.sec.gov.mk>